

Pastiersky list z príležitosti 90. výročia uvedenia Jána Vojtaššáka
do úradu spišského diecézneho biskupa (27.2.1921 – 27.2.2011)
(Prečítať namiesto homílie v nedeľu 27. februára 2011)

Milovaní bratia a sestry!

Pred dvoma týždňami sme spoločnou svätou omšou v spišskej katedrále spolu s banskobystrickým biskupom Mons. Rudolfom Balážom a s nitrianskym biskupom Mons. Viliamom Judákom oslávili 90. výročie vysviacky prvých troch slovenských biskupov, ktorá sa stala 13. februára 1921. Boli to: biskup Ján Vojtaššák pre Spišskú diecézu, biskup Marián Blaha pre Banskobystrickú diecézu a biskup Karol Kmeťko pre Nitriansku diecézu.

Prečo ich označujeme ako *prví traja slovenskí biskupi*? Na konci prvej svetovej vojny sa rozpadla takmer tisícročná ríša, Rakúsko-uhorská monarchia, do ktorej patrili aj historické zeme Čechy, Morava a Slovensko. Na troskách tejto ríše vznikli nové nástupnícke štáty. Medzi nimi aj Československá republika, ktorú označujeme ako „prvá“ oproti tej, ktorá vznikla po druhej svetovej vojne. Datuje sa od 28. októbra 1918.

Politické, spoločenské, náboženské a kultúrne pomery v ČSR boli veľmi zložitú. V rámci monarchie bolo Slovensko veľmi silne naviazané na Uhorsko, ktoré sa usilovalo Slovákov asimilovať medzi Maďarov. Poznáme obdobie silnej maďarizácie. Andrej Hlinka a ďalší politickí dejatelia veľmi zvažovali, akou cestou sa má Slovensko v týchto pohnutých časoch vybrať. Nakoniec sa aj pod medzinárodným tlakom rozhodli pre spoločnú republiku s Čechmi.

Nie je tu miesto, aby som rozoberal celý prehľad tohto spoluzitia s Čechmi a jeho dopad pre Slovensko. Nám tu ide iba o zhodnotenie náboženskej situácie. Za monarchie Cirkev prežívala slobodu, ale bola v mnohých prípadoch až príliš spojená aj s politickým životom, čo jej bolo na škodu. Politické pomery sa menia, ale Cirkev je nadčasová. Cisársky trón často zasahoval do života a vedenia Cirkvi. Biskupské stolce boli obsadzované biskupmi Maďarmi.

Po vzniku ČSR nositeľmi nového štátu sa stali českí politici a intelektuálne vrstvy prezentované vládnuou sociálnou demokraciou, pod vedením prezidenta Tomáša Garigua (čítaj: Garika) Masaryka. On a jeho strana sa otvorene hlásili k liberalizmu, ktorý sa v novej situácii prejavoval proti katolícky až proti rímsky. Predstavitelia českého liberálneho nacionalizmu svoje vlastenectvo interpretovali v duchu husitizmu, ktorý interpretovali ako jedinú správnu národnú orientáciu. Katolícku cirkev takto postavili do úlohy národného a svetonázorového nepriateľa českého národa. Preto sa usilovali o vytvorenie novej, československej cirkvi, ktorá by bola podriadená štátnej moci ako symbol národnej emancipácie a identity. Na manifestácii ľavicových liberálnych socialistov, 3. novembra 1918, v Prahe rozvášnený dav zničil známy Mariánsky stĺp, čo sa stalo symbolickým prejavom vtedajšieho smerovania. Prezident Masaryk na adresu Ríma povedal: „*Rím musí byť Čechmi súdený a odsúdený. Padla Viedeň, musí padnúť aj Rím.*“ Katolíci v českých a moravských zemiach sa ocitli vo veľmi zložitej situácii. Usilovali sa presvedčiť vedúce vládne kruhy, že katolíci nemusia byť nevyhnutne monarchisti a že český a moravský katolicizmus má záujem stať sa aktívnou zložkou politického, národného a verejného života republiky.

Na Slovensku bola situácia opačná. Národné cítenie bolo prevažne spojené s náboženským cítením. A to národné bolo skôr podriadené náboženskému. Opakované útoky na adresu Katolíckej cirkvi vyvolávali silnú odozvu aj v národnom cítení Slovákov a v stupňujúcom sa odpore voči českému liberalizmu. Ten bol Slovákom cudzí. Katolíci na

čele s Andrejom Hlinkom sa živo zapájali aj do politického života, aby bránili identitu slovenského národa. Slovenský klérus sa nepridal k československej cirkvi. Andrej Hlinka dal podnet k založeniu *Kňazskej rady*, ktorá vznikla 28. novembra 1918. Jej podpredsedom bol spišský kňaz Ján Vojtaššák.

Problém bol aj s hranicami diecéz. Väčšina z nich mala na slovenskom juhu hranice, ktoré sa nekryli s hranicami nového štátu. Iba tri diecézy tento problém nemali: spišská, banskobystrická a nitrianska. Preto mohli hneď dostať slovenských biskupov.

Po svojej biskupskej vysviacke 13. februára 1921 sa Ján Vojtaššák ujal úradu 27. februára 1921. O tejto udalosti píše Mons. Viktor Trstenský vo svojej knihe *Sila viery, sila pravdy* takto: „*Tak ako jasala Nitra, tak plesal aj Spišský Sion 27. februára 1921, keď sa konala slávnostná intronizácia pána biskupa, Msgr. Jána Vojtaššáka v spišskej katedrále. Spiš spontánne prejavoval, že je nadmieru vďačný Pánovi za nezaslúžený a neoceniteľný dar, ktorý udelil Spišskému biskupstvu v osobe Jána Vojtaššáka, v poradí spišských biskupov dvanásteho, a to biskupa, ktorý bol kosť z jeho kostí a krv z jeho krvi*“ (s. 71).

Biskup Ján Vojtaššák, dnes už Boží sluha, kandidát na blahorečenie, sa hneď od začiatku prejavil ako múdry a starostlivý pastier Božieho ľudu. Na srdci mu ležal najmä stav spišského kňazstva a seminára, kde sa pripravujú noví kňazi. Vedel, že kňaz je predĺženou rukou i srdcom biskupa. Takí majú byť všetci. Všetmožno podporoval cirkevné školy a postaral sa aj o to, aby sa pre nich pripravovali dobrí učitelia a učiteľky; učitelia v Spišskej Kapitule a učiteľky v Levoči. Nezanedbával ani charitatívnu činnosť v diecéze. V jednom pastierskom liste nemožno vymenovať všetko, čím dvíhal náboženskú i kultúrnu úroveň Božieho ľudu v jeho diecéze. Nemožno však obísť ani prvú diecéznu synodu v r. 1925, ktorá znamenala obnovu celej diecézy a smernice pre jej ďalší rozvoj.

Osobitne však treba vyzdvihnúť jeho svedectvo viery počas komunistického väzenia, ktoré bolo pre neho zvlášť kruté. O to viac však vyniklo jeho svedectvo.

Bratia a sestry! Zlý duch, ktorý celým svojim bytím nenávidí Krista a jeho Cirkev, má vždy ten istý cieľ, používa tie isté metódy, iba v obmenenej forme. Ten liberalizmus, ktorý sa presadzoval po vzniku ČSR, ako som už spomenul, presadzuje sa aj dnes. Predovšetkým vždy klame. Ľuďom predkladá falošné šťastie, zamieňa hodnoty, sľubuje titanskú moc – *Budete ako Boh* – a nakoniec nechá človeka zraneného na duši tak, že mu je ťažko nájsť znova cestu k Bohu. Našťastie je tu Kristus a jeho Cirkev, ktorá je vždy pripravená pomôcť a ukázať cestu k pravému šťastiu. Preto je z druhej strany tak nenávidená a kritizovaná.

Biskup Ján Vojtaššák toto dobre poznal. Preto si za svojich sprievodcov vybral dobrých duchov, svätých anjelov, aby ho sprevádzali na všetkých jeho cestách. A iste ho strážili aj vo väzniciach, aby ho komunistická krutosť nezlomila. Ostal vždy verný.

Pevne veríme, že jeho duša je už v nebi. Túžime však, aby to oficiálne potvrdila aj matka Cirkev jeho blahorečením. Proces blahorečenia nezaspal. Kontaktujeme Kongregáciu pre kauzy svätých, jeho spis nie je v archíve. Má však aj svojich odporcov, preto je to zdĺhavé. Táto vec však nie je len v našich rukách. Ak je to Božia vôľa, iste sa to podarí. Treba však ešte viac zintenzívniť modlitby a dobré skutky na tento úmysel, aby ho Cirkev vyzdvihla na oltár.

V každom prípade však, bratia a sestry, postavme si tohto veľkého biskupa Spišskej diecézy na oltár svojho srdca, nech je nám príkladom vernosti Cirkvi, jej náuke a neprispôsobujme sa tomuto liberálnemu svetu ani zmýšľaním ani životom.

Žehná vás

otec biskup František